

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Соціологія

Шифр та назва спеціальності

281 – Публічне управління та адміністрування

Інститут

ІНІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Цифрове врядування

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна підготовка, Обов'язкова

Семестр

1

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Григор'єва Світлана Василівна

svitlana.grygoryeva@khpі.edu.ua

Старший викладач кафедри соціології і публічного управління (НТУ «ХПІ»)

Авторка понад 44 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Основи демографії», «Соціологія культури», «Соціологія споживання», «Риторика», «Соціальна статистика», "Методологія та методи соціологічних досліджень", «Якісні методи в соціологічних дослідженнях».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри:](https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/)

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

«Соціологія» відноситься до числа фундаментальних теоретичних дисциплін, з яких починається фахова соціологічна підготовка і формування у майбутніх спеціалістів соціологічного світогляду. Вона носить пропедевтичний характер, бо відіграє роль вступу до опанування усієї сукупності соціологічного знання. Вона знайомить студентів з основними соціологічними поняттями, поглядами соціологів на суспільство та його складові, з базовими елементами соціального життя, закладає основи підходу до аналізу соціальних явищ і процесів.

Мета та цілі дисципліни

Огляд основних форм соціального, засвоєння студентом сутності соціального життя та соціальної структури суспільства.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації.. Підсумковий контроль – іспит

Компетентності

ЗК 3 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 12 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 13 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

СК 1 Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

СК 10 Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

СК 11 Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Результати навчання

РН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства

РН 11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити

РН 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами

РН 21. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності; знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних стилів державною та іноземною мовами.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати загальні знання в межах загальної середньої освіти.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювальне-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення (перш ніж викладати матеріал, ставиться проблема, формуються пізнавальні завдання, а потім, розкривається система доказів, порівнюючи погляди, різні підходи); Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів та курсової роботи).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Соціологія – наука про суспільство

Предмет та об'єкт вивчення соціології. Соціальне як предмет соціології. Функції соціології. Соціологія в системі соціально-гуманітарних дисциплін (міждисциплінарні зв'язки). Поняття соціального закону і соціальної закономірності. Структура соціологічного знання: загальні соціологічні теорії; галузеві соціології; конкретні соціологічні дослідження.

Тема 2. Культура як соціальний феномен

Поняття та ознаки культури. Функції культури. Структурні елементи культури: мова, цінності, норми, технології. Форми та види культур. Роль культури в регуляції соціальних дій. Культурний релятивізм та етноцентризм.

Тема 3. Особистість і суспільство

Визначення понять індивід, індивідуальність та особистість. Функції та структура особистості. Структурні елементи особистості за З. Фрейдом. Піраміда потреб А. Масслоу. Інтереси, цілі, ціннісні орієнтації, ідеали як елементи структури особистості. Типи особистості. Поняття «соціалізація особистості». Функції соціалізації для особистості та суспільства. Механізм соціалізації. Імітація, ідентифікація та соціальне підкріплення. Детермінанти та інститути соціалізації. Етапи соціалізації. Ресоціалізація і десоціалізація. Девіантна поведінка: сутність, складові, складності визначення поведінки як девіантної. Етапи здійснення девіантного вчинку. Види девіантної поведінки. Теоретичні пояснення девіантної поведінки в межах біологічних, психологічних та соціологічних теорій. Соціальний контроль: поняття та види.

Тема 4. Соціальна структура суспільства

Поняття соціальної структури суспільства. Морфологічна і регулятивна складова. Види соціальних структур. Проблема соціологічного вимірювання соціальних структур. Соціальна стратифікація: поняття, критерії стратифікації, історичні системи стратифікації, коливання (флуктуація) профілів стратифікації. Класи і класові теорії. Соціологічна характеристика вищого, середнього, нижчого класів і андеркласу. Методи дослідження класової структури. Трансформація соціально-класової структури України в 90-і рр. ХХ ст. і на початку 2000-х рр. та під час війни.

Тема 5. Етнос та гендер як фактори соціальної диференціації

Поняття та ознаки етносу. Історичні типи етносу. Етнічні відносини та їх форми. Гендер як соціальний конструкт. Теоретичні підходи до пояснення існування гендерної нерівності. Гендерна нерівність в Україні і світі.

Тема 6. Соціальні інститути. Громадська думка як соціальний інститут.

Поняття та основні елементи соціального інституту. Основні види та функції соціальних інститутів. Інституційні зміни. Інститут громадської думки його функції.

Тема 7. Сім'я та шлюб як соціальні інститути

Поняття шлюбу. Класифікації шлюбів. Сім'я як мала соціальна група та соціальний інститут. Типології сімейних структур. Функції сім'ї. Основні тенденції розвитку сім'ї.

Тема 8. Суспільство та соціальні зміни

Суспільство як форма соціального: поняття суспільства як нації-держави і системи соціальних відносин, Т. Парсонс про соціетальні системи та соціетальні ознаки суспільства, регіональна інтеграція та утворення інтерсоціетальних систем. Класифікація суспільств за типами добування засобів для існування. Спільнота та держава за Ф. Тьонісом. Суспільно-економічні формації за К. Марксом. Порівняльна характеристика традиційного, індустріального й постіндустріального суспільства. Поняття «соціальні зміни». Типі та форми прояву соціальних змін. Форми і фактори соціальних змін. Модернізація як процес соціальних змін. Індустріалізація, науково-технічна революція, секуляризація, урбанізація, демократизація як компоненти модернізації.

Теми практичних занять

Тема 1. Соціологія – наука про суспільство

Соціологія як наука. Специфіка соціологічного підходу до аналізу суспільства. Місце соціології в системі наук про суспільство. Структура соціологічного знання. Функції соціології. Передумови виникнення соціології. Особливості розвитку української соціології.

Тема 2. Культура як соціальний феномен

Поняття та базисні елементи культури. Культурне розмаїття. Види культури. Поняття, форми та функції культури. Етноцентризм та культурний релятивізм.

Тема 3. Особистість і суспільство

Співвідношення понять соціальний статус і соціальна роль. Рольові конфлікти. Види статусів. Структурні елементи особистості. Процес соціалізації. Соціальний контроль та його елементи. Поняття девіантної поведінки. Теорії, що пояснюють причини виникнення девіації.

Тема 4. Соціальна структура суспільства

Поняття «соціальна спільність» і «соціальна група». Соціальна структура суспільства. Сутність та історичні типи соціальної стратифікації. Класи в сучасному українському суспільстві. Соціальна мобільність: поняття, види, канали. Маргінальність.

Тема 5. Етнос та гендер як фактори соціальної диференціації

Поняття та історичні типи етносу. Етнічні відносини. Етнічна свідомість народу України. Гендер як соціальний конструкт. Теоретичні підходи до пояснення існування гендерної нерівності. Гендерна нерівність в Україні і світі.

Тема 6. Соціальні інститути. Громадська думка як соціальний інститут.

Поняття та сутність соціального інституту. Основні види та функції сучасних соціальних інститутів. Зміни в соціальних інститутах. Поняття та основні етапи інституціоналізації. Інститут громадської думки, його функції.

Тема 7. Сім'я та шлюб як соціальні інститути

Поняття шлюбу та сім'ї. Шлюбна поведінка. Класифікація шлюбів та сімей. Специфічні та неспецифічні функції сім'ї. Тенденції розвитку сім'ї в сучасному світі та Україні.

Тема 8. Суспільство та соціальні зміни

Поняття та основні ознаки суспільства. Суспільство як соціальна система: основні елементи та структура. Поняття та основні типи соціальних змін. Рівні здійснення соціальних змін. Чинники соціальних змін.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Рущенко І. П. Загальна соціологія : підручник / І. П. Рущенко. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. – К. : Основи, 1999. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/86796-dti-t-hto-h-doglyada.html>
3. Соціологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів – 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. В.І.Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 448 с. URL: <http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Soc.%20kafedr.%20posibnyk.pdf>
4. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів /В. І. Волович, М. І. Горлач, В. Г. Кремень та ін. – 6-те вид., - К: Центр учбової літератури, 2019 – 808 с.
5. Соціологія: Навч.посіб./За ред..С.О.Макеєва.-К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. -566 с.
6. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства / П. Штомпка; пер. с польск. URL: chromeextension://efaidnbmnibpcajpcglclefindmkaj/https://kneu.edu.ua/userfiles/inst_sociology/ZmD196st.pdf // https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/ndi/inst_sociology/novv/Shtompka/

Додаткова література

7. Агенти соціальних змін у суспільстві нестійкої інституціоналізації Колективна монографія К.: Інститут соціології НАН України, 2022. 330 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/maketagenti-soczmin-dlya-tipografii.pdf>
8. Гуменюк Л. Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/ГуменюкЛ.СОЦІОЛОГІЯ_хрестоматія_т.1.1.pdf
9. Козирев М. П. К59 Соціологія: підручник / М. П. Козирев. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 656 с. URL: <chromeextension://efaidnbmnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/437/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%94%D0%B2%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202016.pdf>

10. Кузьменко Т. М. Соціологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 320 с.
11. Соболевська М. Рефлексивні процеси в сучасній теоретичній соціології: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2020. 108 с.
12. Рожанська Н. В. Загальна соціологічна теорія : навч. посіб. / Н. В. Рожанська, О. М. Дрожанова, О. А. Онофрійчук за наук. ред. І. А. Мейжис, В. Л. Гавелі. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 336 с. URL:
<https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/65/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.%20%D0%92.%20%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F.pdf>
13. Соціологія: навчальний посібник для студентів / Романенко М., Сюй Цюань Яо. Соціологія: підручник. Київ: ЦНЛ, 2019. 808 с.
14. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко Київ: ДУТ, 2019. 235 с.
15. Соціологічний енциклопедичний словник. URL:
http://mirslovarei.com/content_soc/poljarizacijasocialnaja-3620.html#ixzz2GjkJQipp
16. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. Київ : «Каравела», 2020. 356 с. URL:
<https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiolohiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-redYU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
17. Танчин І. З. Соціологія : навч. посіб. / І. З. Танчин. – 3-тє вид., перероб. – К. : Знання, 2008. – 351 с. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/572-sotsologiya-tanchin-I3.html>
18. Толстов І. В., Данілія В. О. Соціологія: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. – 284 с. URL:
<chromeextension://efaidnbmninnibpcjpcgclcfndmkaj/http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2451/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
19. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. URL:
<https://isoc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf>
20. Черниш Н., Соціологія. Курс лекцій : підручник. - Львів : Кальварія, 2003. - 543 с. URL:
chromeextension://efaidnbmninnibpcjpcgclcfndmkaj/https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/482997/mod_resource/content/1/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%20%D0%9D.%D0%99.%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf
21. Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. 400 с.
22. Introduction to Sociology 2e. 2017. Rice University Heather Griffiths, Fayetteville, North Carolina. Nathan Keirns, Zanesville, Ohio Eric Strayer, Salinas, California Copyright Year: 2015 . URL:
<https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscmsprodcms/media/documents/IntroductionToSociology2e-OP.pdf>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді іспиту (40%) та поточного оцінювання (60%).
Іспит: письмове завдання (2 запитання з теорії) та усна доповідь.
Поточне оцінювання: 2 онлайн тести та вирішення практичних завдань (по 30%), та індивідуального завдання (30%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри

28.06.24

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Діна ТЕРЕЩЕНКО

28.06.24